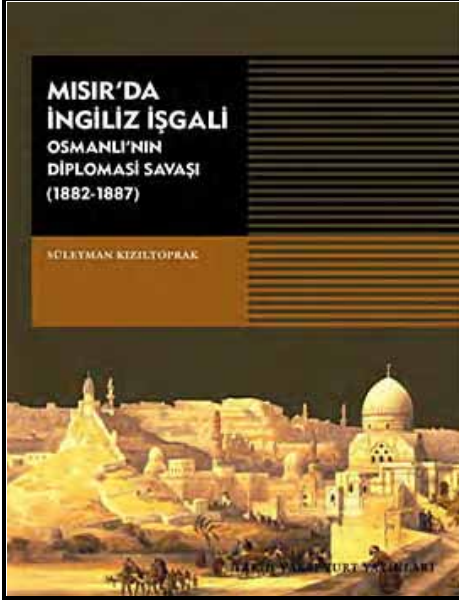

Süleyman KIZILTOPRAK, *Mısır'da İngiliz İşgali, Osmanlı'nın Diploması Savaşı (1882-1887)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2010, 363 sayfa.

İnsanlık tarihinin en eski medeniyetlerinin yerleşim ve yayılma alanlarından olan Mısır, Afrika'nın kilit bölgelerinden olup, hemen her devirde önemini korumuş ve devletlerarası nüfuz mücadelelerinin sıkça yaşandığı bir bölge olmuştur. 1517 tarihinde fiilen Osmanlı hâkimiyetine giren bölge, bir ara Fransızların (1798-1801) işgaline maruz kalsa da bu durum kısa sürmüştür. Fransız işgali ile dönemin büyük güçlerinin bir anda yoğun ilgi duyduğu, özellikle de İngiliz idarecilerinin gitgide

önemini anladıkları ve Hindistan'daki sömürgelerinin devamı için mutlaka kendi kontrolleri altında tutmak istedikleri bir coğrafya haline gelen Mısır, yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı idaresinin büyük sorunlarla karşılaşmasına ve İngilizlerin işgaline sahne olmuştur. 1882'de başlayıp 1922'ye kadar devam eden işgal, İngiliz sömürge politikası açısından dönüm noktasını teşkil ettiği gibi yakın dönem Mısır idaresi ve sosyal dokusunun şekillenmesinde de etkili olmuştur. Son günlerde yaşanan ve dünya kamuoyunda geniş yer bulan önemli siyasî gelişmelerle bir kez daha gündeme gelen Mısır'ı sosyopolitik olarak tahlil edebilmek için İngiliz işgalini ve sonrasındaki gelişmeleri dikkatli takip etmek gereklidir.

XIX. yüzyılın sonuna doğru Osmanlı ve İngiltere arasında meydana gelen Mısır sorununu irdeleyen elimizdeki bu çalışma, Mısır'daki İngiliz işgaline dair genel bir çerçeve çizmekle birlikte, özel olarak, İngilizlerin Mısır'ı işgal ettikleri 1882 yılını temel alıp karışıklıkların başladığı 1876 yılından 22 Mayıs 1887'de İngiliz elçisi Wolff ile Osmanlı Hariciye Nazırı Said Paşa ve Sadrazam Kâmil Paşa arasında akdedilen; fakat Sultan II. Abdülhamid tarafından imzalanmayan anlaşmaya kadarki dönemi ele almaktadır. Çalışmanın temel amacı,

işgale dair kronolojik bir tarih araştırması yapmak değil, Tanzimat sonrasında modernleşmeye başlayan Osmanlı Devleti'nin ve merkezî anlamda Saray kanadını güçlendirmeye çalışan II. Abdülhamid'in Mısır sorunu özelinde diplomasiyi ne derece etkili kullanabildiğini ortaya koymaktır. Mısır'ın işgal sürecinin diplomatik yönden ele alınmasındaki temel muharrir ise, bu coğrafyada –Balkanlar, Anadolu vs. coğrafyasından biraz da farklı olarak- askerî faktörlerden ziyade diplomatik etmenlerin uluslararası ilişkilerde daha etkili olmasıdır. Aynı zamanda dönem itibarıyla 93 Harbi'nden (1877-1878) derin yara alarak çıkmış, idarî ve askerî anlamda zafiyeti artmış bulunan Osmanlı'nın, Mısır'ın işgali öncesi ve sonrasındaki meseleleri diplomasi yoluyla halletme konusunda gösterdiği gayret, işgal sürecinin diplomasi kanadının irdelenmesini gerekli kılmıştır. Eser, 2001 senesinde Marmara Üniversitesi'nde Prof. Dr. Zekeriya Kurşun danışmanlığında hazırlanan doktora tezinin¹ kitaplaşmış şeklidir.

Eser giriş dâhil beş bölüm ve bir sonuçtan müteşekkildir. Giriş kısmından önceki yedi sayfalık önsöz kısmında çalışmanın temel amacı, bölümlerde ele alınan konu başlıklarının muhtevası hakkında genel bilgiler verilmiş ve konu ile irtibatlı olarak Türkçe hazırlanan bazı akademik çalışmaların kritiği yapılmıştır.

Çalışmanın Giriş bölümünde (s. 1-16) Mısır'ın dünya tarihi içerisinde hâkimiyet sahası olması açısından geçirdiği aşamalar genel bir kronoloji çerçevesinde ele alınmış, 1517'de Osmanlıların hâkimiyetine girmesinden Hıdiv İsmail Paşa'nın valiliğine kadarki olaylara değinilmiştir. Bu amaçla Napolyon'un başarısızlıkla sonuçlanan işgal hareketi, 1805'te bölgedeki yönetimi Mehmet Ali Paşa'nın (1805-1846) ele geçirmesi ve Mısır'da aile soyuna dayalı bir valilik yönetiminin yerleşmesi, I. Abbas Hilmi Paşa'nın (1848-1854) İngilizlere İskenderiye-Kâhire demiryolu imtiyazını vermesi, ekonomik yeniliklere birlikte eyaletin gittikçe dışa bağımlı hale gelmesi, Said Paşa (1854-1868) döneminde Süveyş Kanalı projesinin hayata geçirilmesi sırasında meydana gelen problemler ve 1859'da yapılmaya başlanan kanala finansman sağlamak üzere ilk defa Avrupa'dan borç alma yoluna gidilmesi gibi konular üzerinde durulmuştur. Yazar, bu kısmında Osmanlı hâkimiyetinden sonra Süveyş Kanalı'nın hayata geçirilme-

¹ Süleyman Kızıltoprak, *Mısır'ın İngiltere Tarafından İşgali ve Osmanlı Devleti'nin Diplomasî Mücadelesi: 1882-1887*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü Siyasi Tarih ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2001.

sinin ilk defa gündeme getirilmesi meselesinde ise yanlış bir tespitte bulunmuştur².

Çalışmanın birinci bölümü (s. 17-46) genel olarak mâlî kriz sonrasında artan Mısır sorununa ve içteki tepkilere karşı Fransız-İngiliz işbirliğinin emperyalist amaçlarına hizmet edecek şekilde genişlemesine ayrılmıştır. Avrupa'nın kolonileşme hareketini dört aşamada ele alan yazar, Mısır sorununun bu kolonileşme hareketinin en üst seviyeye çıktığı ve Fransa'nın 1881'-

de Tunus'u işgal etmesinden endişelenen İngiltere'nin -Hint bölgesindeki sömürgesini korumak amacıyla- bölgede nüfuzunu güçlendirme yoluna gittiği bir döneme rastladığına işaret etmektedir. Hal böyle olunca Mısır'ın işgal edilmesine giden yolda çeşitli sebeplerin medyana gelmesi veya getirilmesi Avrupalı güçler için an meselesi olacaktır. Said Paşa'dan sonra valiliği devralan, hırslı bir kişiliğe sahip olan İsmail Paşa (1863-1879) Mısır'da ekonomik ve idarî anlamda yeni düzenlemelere giderken gösterdiği aşırı savurganlık, finans fonlarını etkili kullanamaması, köle ticaretini yasaklamasıyla Mısır'ı mühim bir gelirden mahrum bırakması, Sudan ve Habeşistan'ı hâkimiyeti altına almak için yüksek askerî harcamalarda bulunması ve bunlar için Avrupalı, Rum bankerlerden borç alması, 1863'te 3 milyon cüneyh olan dış borcun 1879'da 90 milyon cüneyhe çıkması -ki o zaman Mısır'ın toplam geliri 9 milyon cüneyh civarında idi-, 1875 yılında Hıdiv'e ait Süveyş hisselerinin (%44) İngilizlere devredilmesinden elde edilen gelirin de borçları ödemede yetersiz kalması ve ardından herhangi bir kaynak bulamayan Mısır yönetiminin 6 Nisan 1876'da mâlî iflasını ilan ederek Avrupalı alacakların insafına kalması işgale

² Süveyş Kanalı'nın açılması projesinin tarihî geçmişi hakkında bilgi verilirken, 70 numaralı dipnotta (s. 14-15) kanalın açılması fikrinin ilk defa Kaptan-ı Deryâ Uluç Ali tarafından (bu zat Kılıç Ali Paşa diye de bilinir) Padişah III. Mustafa'ya kabul ettirilmeye çalışıldığı zikredilmektedir. Hâlbuki Uluç Ali Paşa 1520-1587 yılları arasında Osmanlı'da hizmet vermiş bir askerdir (bk. İdris Bostan, "Kılıç Ali Paşa", *DİA*, XXV (2002), 411-412). Sultan III. Mustafa ise 1757-1774 yılları arasında padişahlık yapmıştır (bk. Kemal Beydilli, "Mustafa III", *DİA*, XXXI (2006), 280-283). Ayrıca Süveyş'in açılmasına dair bilinen ilk ciddi adım Sultan II. Selim döneminde 13 Ocak 1568 tarihli ferman sonrasına denk gelmektedir (bk. Mustafa L. Bilge, "Süveyş", *DİA*, XXXVIII (2010), 186). Dolayısı ile kanalın açılması fikrinin ilk olarak Sultan II. Selim devrinde ve Kılıç Ali Paşa'nın teşvikleriyle gerçekleştirilmeye çalışıldığını söylemek gerçeğe daha yakındır. Burada tarafından yapılan yanlış tespit, konu ile ilgili eserlerdeki bilgilerin yazarın dikkatinden kaçmış olmasından kaynaklanmış olabilir.

giden süreci hızlandıran sebeplerden birkaçını oluşturmuştur. Bundan sonra Fransız-İngiliz ortaklığının bir ürünü olarak tebarüz eden ve Osmanlı'daki Düyûn-ı Umûmiyye'nin bir benzeri olan "Borçlar Sandığı İdaresi" kurulmuştur. İsmail Paşa'nın yanlış politikalarından dolayı 1879'da Sultan II. Abdülhamid, valiyi görevden alarak yerine Tefvik Paşa'yı atamıştır.

İngiliz ve Fransızların kontrol mekanizmalarını Mısır'da artırmaya başlamaları, Mısır askerinin sayısını 45 binden 18 bine düşürmeleri ve bölgede baş gösteren diğer sıkıntılar 1879'da kurulan Vatanîler Hareketi'nin tahrikiyle halkın protestolarının artmasına sebebiyet vermiştir. Vatanîler Hareketi'nin liderliğini üstlenen Urâbî (veya Arâbî) Paşa'nın Mısır'daki düzenin sağlanması için bir an önce yabancı tahakkümünün kalkmasını talep etmesi ve halkı bu konuda örgütlemesi ise, Fransa Başbakanı'nın teklifi ile 7 Ocak 1882 tarihinde İngiliz-Fransız hükümeti tarafından sert bir nota (Gembetta Notası) verilmesine sebep olmuştur. Bu notaya hem diğer Avrupalı güçler hem de Mısır ve Osmanlı yönetimi sert tepki göstermesine rağmen 25 Mayıs 1882'de Fransa-İngiltere ortak donanması İskenderiyye önlerinde demirlemiştir. Bu durum Mısır'ın işgaline giden yolda geri dönülmez bir aşamanın başlamasına sebep teşkil edecektir.

Bundan sonra Urâbî taraftarları ile Avrupalı güçler arasında çaresiz bir görüntü veren Tefvik Paşa, bölgeye Osmanlı'nın bir heyet göndermesini talep etmiştir. Vatanîler hareketi ve Urâbî Paşa'yı gösterdikleri tepki vesilesiyle ele alan yazar, Urâbî Paşa'nın askerî deha ve idare kabiliyetinden yoksun bir lider görüntüsü çizdiğini, dağınık kitlelerin liderliğine soyunmakla Mısır'ın işgalinin hızlanmasında olumsuz bir rol oynadığını zikretmektedir. Ayrıca Mısır Hıdivi Tefvik Paşa'nın kararsız ve çaresiz bir halde Mısır'ın işgalini engellemeye çalıştığını da sözlerine eklemektedir.

Çalışma'nın ikinci bölümü (s. 47-138), Mısır'ın işgalinden önce Osmanlı hükümetinin 1881'de Ali Nizâmî Paşa ve 1882'de Derviş Paşa'yı bir heyet eşliğinde Mısır'a göndermesi ile başlamaktadır. Ali Nizâmî Paşa Heyeti İngiliz ve Fransızların donanmalarını İskenderiyye önlerine göndererek buldukları tehdidin ardından, Derviş Paşa Heyeti ise Maltız Olayı (11 Haziran 1882) ile Urâbî Paşa'nın uzlaşmaz tutumu yüzünden İngiliz baskısı sonucu İstanbul'a dönmek zorunda kalmıştır. Yazar, her iki heyetin Mısır muhaliflerini teskin ve nasihatlerle ikna etmeye çalıştığını; fakat merkez ile yeterli bilgi alışverişinde bulunamadıkları; esnek bir hareket politikası tayin edemedikleri için Mısır'daki olayların künhüne vakıf olamadıklarını ve kendilerine

verilen görevi başarılı bir şekilde tamamlamadıklarını dile getirmektedir.

Mısır'daki gerginliğin tırmanması üzerine İstanbul'da bir konferansın toplanmasını talep eden İngiltere'ye karşı uzun süre direnen Osmanlı hükümeti, Urâbî hareketinin Mısır'daki gelişmesini bir türlü önleyememesi ve Derviş Paşa'nın Urâbî taraftarları ile net bir uzlaşma sağlayamamasının ardından 23 Haziran'da başlayan Konferans'a 19 Temmuz'da katılma kararı almış ve Konferans'ta İngiltere'nin sıkça üzerinde durduğu Osmanlı'nın Mısır'a asker sevk etmesi maddesini kabul etmek zorunda kalmıştır. Yazar, İngilizlerle askerî müdahale konusunda Osmanlı tarafının sıkı bir pazarlığa girişerek Mısır'a askerî müdahalede birtakım şartların oluşmasını sağlamaya çalıştıklarını, İngilizlerin ise bir taraftan Osmanlı askerinin Mısır'a girmesini talep ederken diğer taraftan asker sayısı, kalınacak süre ve çıkarma yapılacak limanlar ile Mısır'ın ve İskenderiyye'nin bir an önce terk edilmesi konularında çelişkili politikalar izlediğini ifade ederek, buna karşın Osmanlı hükümetinin de karşı tarafı oyalama ve olası askerî müdahaleyi engelleyerek merkezde bulunan kuvvetleri böylesine karışık bir zamanda uç bir bölgeye sevk etme macerasına

katılmak istemediklerini veya hiç olmazsa kendi lehine oluşacak şartlar eşliğinde bir müdahalenin gerçekleşmesi gerektiğine inandıklarını dile getirmektedir. Ayrıca II. Abdülhamid'in benimsediği Panislamist politika gereği Mısır'a Osmanlı askerini sevk etmenin Padişah'ın otoritesine zarar vereceği endişesi de bu duruma sebep olan diğer bir unsurdur.

Yazar, 13 Eylül 1882'de Sir Ganet Wolsey'e karşı ağır bir yenilgi olarak Mısır'da İngiliz işgalinin başlamasına sebep olan Urâbî hareketinin karakterinin bir kritiğini de bu bölümde ayrıca ele alarak bu hareketin Mısır'ın iç dinamikleri ve artan dış baskılara karşı düzensiz bir Batı karşıtı milliyetçilik hareketi olduğunu dile getirmekte ve zayıf askerî kuvvet ve yanlış strateji sonucunda hareketin kısa sürede darbe aldığını ifade etmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, genel hatlarıyla (s. 139-231) işgal sonrasında karşılıklı olarak Osmanlı ve İngiliz hükümetlerinin diplomatik alandaki faaliyetlerine değinmektedir. Bu amaçla ilk olarak Osmanlı hükümetinin İngiliz taraftarı olarak bilinen Hasan Fehmi Paşa'yı Londra'ya göndermesi ve Paşa'nın burada siyasî havaya göre çeşitli defalar İngilizlerle görüşmeleri ele alınmıştır. Yazar, Mehdi'nin yönettiği Sudan

ayaklanmasını bastırmakta³ başarısız olan İngilizlerin Mısır'daki hâkimiyetinin darbe alması sonrasında işgalin gittikçe artan meşruiyet sorununun uluslararası kamuoyunda tartışılması için Osmanlı hükümetinin konuyu hemen her fırsatta dile getirdiğini de aktararak bundan sonra İngiltere'nin Fransa, Rusya ve Osmanlı'nın kendisine karşı bir pakt kurmalarından çekindiği için 15 Eylül 1885 tarihinde Sir Henry Wolff'u Mısır sorununu çözmek üzere İstanbul'a gönderme kararı alması konusunu irdelemiştir. Wolff'un görevi, Sudan'daki isyanın bastırılması için Osmanlı hükümetinin Sudan'a asker göndermesini, Mısır idaresinde gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmek için birer komiserin atanmasını ve Hıdiv Tevfik Paşa tara-

fından yapılan uluslararası anlaşmaların da Mısır sorununun çözümünde dikkate alınmasını sağlamaktı. Osmanlı hükümeti ilk şartın dışındaki- lere olumlu yaklaşmış ve bu amaçla Gazi Ahmed Muhtar Paşa'yı 24 Ekim 1885 anlaşması gereği Yüksek Komiser sıfatıyla Mısır'a gönderme kararı almıştır. Muhtar Paşa'nın esas görevi Sudan'daki problemleri çözmek, Mısır ordusunu düzenlemek, Mısır'ın emniyetini sağlamak ve en kısa zamanda İngiltere'nin Mısır'dan tahliyesini temin etmektir. İngiltere tarafı ise Sir Wolff'u, önce Mısır'a sonra da ikinci defa İstanbul'a göndermiştir. Yazar, İngiliz diplomatların bu görüşmeler sürecinde daha çok oyalayıcı ve esas problemleri tartışmaktan kaçınan bir tavır izlediklerini dile getirerek buna karşı Osmanlı tarafının karşı tarafı ikna edici yaklaşımlarının yanında rakibin rahat hareket etme imkânını kısıtlayan diplomatik manevralarda bulunduğunu ifade etmektedir.

Wolff, İstanbul'a ikinci geliş sırasında 22 Mayıs 1887'de Osmanlı Hariciye Nazırı Said Paşa ve Sadrazam Kâmil Paşa ile bir anlaşma yapmaya muvaffak olmuşsa da, bu anlaşma Rusya, Fransa ve Almanya'nın aşırı tepki göstermelerinin ardından Sultan II. Abdülhamid tarafından imzalanmamış ve yürürlüğe girmemiştir. Yazar, anlaşmanın imzalanmamasının temelinde iç ve dış sebeplerin varlığına işaret etmektedir.

³ İngilizler, Mısır'ı işgal etmelerinin hemen ardından Sudan topraklarında da harekete geçmişler ve gelecekte Afrika'daki sömürge bölgelerini genişletmek için kilit konumdaki liman şehirlerini ve stratejik mahalleri kontrol altına almaya çalışmışlardır. İngilizlerin bu işgaline karşı olarak önce Mehdi ve Osman Dikna isyan hareketleri meydana gelmiş ve Sudan'daki İngiliz hâkimiyetinin ilerlemesine ciddi darbe vurulmuştur. Sudan'da bulunan önemli liman şehirlerinden Sevakin'in merkez alınarak Mısır'da ve özellikle Sudan'daki Osmanlı-İngiliz rekabetinin diplomatik boyutlarını konu edinen ve İngiliz işgaline dair değerli bilgiler veren bir diğer önemli doktora çalışması için bk. Tarig Mohamed Nour, *Sevakin'de Türk-İngiliz Rekabeti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, 2006.

Öncelikle, diğer büyük devletler -başta Rusya olmak üzere- bu anlaşmayı sert bir şekilde protesto etmişlerdir. İkincisi ise zikredilen maddelerin -özellikle 5. madde- Mısır'ı olası güvenlik zafiyeti durumunda İngiliz işgaline açık hale getirmesi, İngiliz subaylarının Mısır ordusunda barınmasına imkân tanınması, Mısır'daki İngiliz kontrolünün esaslı bir şekilde değiştirmemesi anlaşmanın dengelerin gözetilmeden dikte ettirilmeye çalışıldığı hissini de uyandırmıştır. Ayrıca anlaşmanın bu şekilde kabul edilmesinin diğer sömürgeci güçlerin arzularının kabarmasına sebep olması ihtimali ve esas itibariyle Osmanlı tarafına müspet bir katkıda bulunmaması da söz konusu anlaşmanın imzalanmamasında etkili olan diğer unsurlardır.

Çalışmanın son bölümünde (s. 232-259) işgal sürecinde Fransa, Almanya, Rusya, İtalya ve Avusturya-Macaristan'ın İngiltere'ye karşı gösterdikleri reaksiyonlar tetkik edilmiştir. Bu süreçte Fransız idaresi, hep çift taraflı ve birbirinden farklı, zamanın şartlarına ve çıkarlarına göre hareket etmiş, 1887 tarihindeki anlaşmaya itiraz etmişse de 1904'te Mısır konusunda İngilizlerle anlaşarak Osmanlı yönetimini bir kez daha hayal kırıklığına uğratmıştır. Almanya ise bu süreçte genellikle Fransa'nın yanında yer alarak, Sedan Muharebesi'nin Avrupa'da ikinci bir çekişmeye dönüşmesini engellemeye ve Bis-

marck'ın (1862-1890) politikalarına göre süreci idare etmeye çalışmıştır. 1871'de Fransızlara karşı alınan galibiyet sonrası Avrupa'da nüfuzunu genişletmeye başlayan Almanya'nın amacı büyük güçlerin ve özellikle de İngiltere'nin dikkatini Avrupa dışına çıkarmaktır. Bu amaçla da İngilizlerin Mısır'ı işgalini ulusal çıkarları açısından bir tehdit unsuru olarak görmemişlerdir. 1878 Berlin Konferansı'nda İngiltere tarafından çıkarları zedelenen Rusya yönetimi ise işgal sürecinde daima İngiltere'nin karşısında yer almıştır. Rusya'nın Osmanlı ile anlaşması ihtimali, doğudaki sömürgeci sıkıştırılmaya yönelik Orta Asya'daki yeni işgalleri, Fransa ile donanma sahasında yaptığı anlaşmalar İngiltere'yi zaman zaman zor durumda bıraksa da iki taraf arasında fiilî bir temas meydana gelmemiştir. Avrupa güçler dengesine geç katılan ve sömürgeleşme politikalarını henüz geliştirmeye başlayan İtalya ise, bu süreçte genellikle İngiltere ile dostluk politikasını esas almıştır. Tunus'un Fransızlar tarafından işgalinden rahatsız olan İtalya, Mısır sorunu boyunca işgal gücüne destek vermek suretiyle Afrika ve Akdeniz'deki emelleri için açık bir destek ve anlayış beklemiştir. İngilizler 1885 senesinde Mısır Hıdiviyeti'ne bağlı Kızıldeniz'deki Musavva bölgesinin işgalinde İtalya'yı engellemeyerek bu devleti kendi taraflarına çekmeyi başarmıştır. Büyük iç gailelerle meşgul olan Avustur-

ya ise bu süreçte Almanya ile birlikte hareket etmiş ve dış politikası Bismarck'ın etkisinde kalmıştır.

İngiltere'nin Mısır'ı tahakkümü altına alması süreci incelendiğinde görülüyor ki, günün şartları İngiliz idarecileri tarafından iyi değerlendirilmiş ve Avrupalı güçlerin denge politikalarının iyi okunması, çeşitli sebeplerle çıkarlarının tahrik edilerek ortak hareket etme imkanı tanınması, uzlaşmaya yanaşmayan rakip devletlere karşı ittifaklar kurmak suretiyle hareket alanlarının kısıtlanması şeklindeki politik manevralar ile işgal sürecinde hemen her durum İngiltere lehine geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte askerî ve diplomatik sahada yalnız kalan Osmanlı idaresi ise, realist, uzlaşmacı, psikolojik harp mekanizmalarını sürekli kullanan, işgalci güce karşı Avrupalı diğer güçlerin dengelerini dikkatle takip ederek kendi tarafına çekmeye çalışan, mücadelesini diplomatik alanda sürdürmeye ve dünya kamuoyunu Mısır sorununa karşı sürekli uyanık tutmaya çalışan bir politika izlemiştir. Her ne kadar Mısır fiilen İngiliz işgaline girmiş olsa da Osmanlı Devleti -kısmen başarılı olduğu diplomasisi sayesinde- uzun bir süre daha bölge üzerindeki haklarını korumayı başarmıştır.

Mısır'ın işgal sürecini -kaynakları irdelemek suretiyle- diplomasi sahası çerçevesinde ele alarak, ana hatlarıyla yukarıda değinilen sonuçları ortaya koyan yazar, dönem ve sürece dair önemli bir meseleye dikkat çeken kıymetli bir çalışma vücuda getirmiştir. Bununla beraber çalışmada bazı eksiklikler de göze çarpmaktadır. Eserin sonuna bir Dizin'in (İndeks) konulmadan neşredilmiş olması öncelikle dikkati çeken ciddi bir eksikliklerdir. Konu ile alakalı doyurucu bir harita ve görsel malzemenin olmayışı -bu tür malzemelerin meselenin anlaşılmasına yapacağı katkılar göz önüne alınırsa- diğer bir eksiklik olarak ifade edilmesi gerekir. Çalışma içerisinde Arapça yer adları ve dipnotlarda kitap isimlerinin yazımında ülkemizde kabul edilen yazım usulleri dikkate alınmadığı gibi Batı standartlarına da uyulduğunu söylemek zordur. Mizanpaja dair aksaklıklarla birlikte elimizdeki bu çalışma, kullandığı kaynakları, araştırma ile ilgili pek çok yerli ve yabancı dilde kaleme alınan akademik çalışmaları konu edinerek tetkik etmesi ve konu ile ilgili değerli tespitlerde bulunması açısından çok önemli bir çalışmadır.

Hüseyin SARIKAYA *

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TARİH DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

1. *Tarih Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilan ettiği bir yıldaki 4 yayın döneminde, en az 2 sayı olarak yayınlanacaktır.
2. *Tarih Dergisi* hakemli bir yayındır. Yayın Kurulu'nca uygun görülen makaleler değişik üniversitelerden üç hakeme gönderilir; en az iki hakemin olumlu raporu üzerine yayımlanır.
3. Derginin yayın dili Türkçe'dir. Yayın Kurulu'nun uygun görmesi halinde, İngilizce makaleler de yayınlanabilir.
4. Dergiye, önceden yayımlanmamış yazılar kabul edilir.
5. Makale yazarının ad, soyad, adres (iş adresi), telefon numaraları ve e-posta adresini Dergi Sorumlusuna bildirmesi gerekir.
6. Makale başlığının altında yazarın adı yer almalı, sayfa sonunda (*) işareti ile belirtilen dipnotta, unvanı, çalıştığı kurum ve e-posta adresi belirtilmelidir (Örnek: Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü; birisi@abc.com).
7. Makalenin 4 adet kopyası ile bir adet CD/disket kaydının (Metin PC Word, Times New Roman, 12 punto ve 1,5 satır aralığı ile yazılmalı, Sayfa Yapısı A 4, Alt boşluk 0.75, Üst boşluk 0.75, Sağ boşluk 1.17 ve Sol boşluk 1.17, Cilt boşluğu ile Alt-Üst bilgi boşluğu bırakılmayacak şekilde oluşturulmalı; uygulama için derginin son sayısı esas alınmalıdır) gönderilmesi gereklidir.
8. Yazı ve makalelerde yer alan fotoğraf, harita, grafik, arşiv belgesi vb. görsel malzeme dijital ortamda teslim edilmelidir.
9. Makale başlığından sonra, kısa bir "Özet" ve "Anahtar kelimeler" (beş adet), makale sonunda da aynı şekilde bir "Abstract" (80-100 kelimelik İngilizce özet), makale başlığı ve anahtar kelimelerinin (Keywords) İngilizce çevirileri konulmalıdır.
10. Makaleler Yayın Kurulunun uygun bulması üzerine, hakemlere gönderilir. Yayın Kurulu, hakem raporlarını dikkate alarak makalelerin yayınlanacağı sayıyı belirler.
11. Hakem raporları doğrultusunda tashihi gereken makaleler yazarlarına iade edilir. Yazar, tashihleri hakemlerin istediği doğrultuda gerçekleştirip 6, 7, 8 ve 9. maddelerde belirtilen hususları da dikkate alarak, CD/disket ortamında son halini ve iki nüsha çıktısını Dergi Müdürüne ulaştırır.
12. Çeviri yazılarda mutlaka makalenin yabancı dildeki orijinal kopyası gönderilmeli, ayrıca asıl makalenin tam bibliyografik künyesi (derginin tam adı, yazarı, baskı yeri, yılı, cildi, sayısı ve sayfaları) bildirilmelidir.

İrtibat Adreslerimiz ve Telefon Numaralarımız

Doç. Dr. Mahmut AK (Oda No: 401-D), Araş. Gör. Metin ÜNVER (Oda No: 416)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Ordu Cad. No. 196, 34459

Laleli/İstanbul 212 455 57 00/15923; 15921

Cep: 0532 771 58 69/0533 494 29 95 e-mail: tarihdergisi@hotmail.com

Arka Kapak İçine Yerleřtirilecek

ADRES

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
34459 Beyazıt, İSTANBUL

İ.. Basım ve Yayınevi Müdürlüėü
İSTANBUL - 2011
631 35 04-05 / 26505 – 26503